

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук, К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.
2. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком»: Проект «Розвиток модельних центрів інклюзивної освіти». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiev.convdocs.org/docs/8526/index-749-1.html?page=5>
3. Бондар В. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи / Віталій Бондар – Київ, 2004. – С. 12.
4. Ворон М. В., Найда Ю. М. Інклюзивна освіта: українські реалії [Текст] / М.В. Ворон, Ю.М. Найда // журнал «Підручник для директора». – 2006. – № 9. – С. 14-17.
5. Сварник М. Інклюзивна освіта в Україні: попередній аналіз ситуації / М. Сварник. Інклюзивна освіта. Збірник матеріалів проекту. – К.: 2013. – С. 13.

Лис Н.

Науковий керівник – Удич З.І.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Створення ефективного середовища розвитку учнів з особливими освітніми потребами передбачає залучення альтернативних технологій навчання. На сьогоднішній день розроблено і апробовано чимало таких технологій. Учителі та інші учасники команди інклюзивного класу мають орієнтуватися в цих альтернативних технологіях і уміти їх застосовувати. Пропонуємо узагальнений їх аналіз, зокрема технологій, які застосовуються в арт-терапії та методи корекції в системі психологічної допомоги.

Арт-терапія дозволяє здійснювати корекцію мовленнєвих, психосоматичних, психоемоційних процесів і відхилень в особистісному розвитку за допомогою художньої творчості. Застосування у навчально-виховному процесі різні види мистецтва позитивно впливає і на творчу самореалізацію дитини, і на особистісний її розвиток. При цьому дитина навчається спілкуватися з навколишнім світом на рівні екосистеми, використовуючи образотворчі, рухові та звукові засоби. Основні завдання арт-технологій: лікування, зміцнення, психокорекція, реабілітація, психопрофілактика, розвиток, діагностика [1].

Залежно від виду художньо-творчої діяльності виділяють такі напрямки арт-терапії: бібліотерапія, музикотерапія, драматерапія, казкотерапія, ізотерапія та ін. (таблиця 1) [2, с. 60-61; 3-8].

Таблиця 1.

Різновиди арт-терапевтичних технологій

<i>Напрямок</i>	<i>Зміст</i>
Бібліотерапія	метод психотерапії, який використовує художню літературу як одну з форм лікування словом. За визначенням, прийнятим Асоціацією лікарняних бібліотек США, библиотерапія - це «використання спеціально підбраного для читання матеріалу як терапевтичного засобу в загальній медицині і психіатрії з метою вирішення особистих проблем за допомогою спрямованого читання».
Музикотерапія	вплив музики на психічні структури особистості за допомогою: твори музики (імпровізації), малювання музики; вокалотерапія з драматизацією; імпровізація на різних музичних інструментах; слухання музики та обговорення виниклих асоціацій; створення оповідань, віршів після прослуховування музики і т.п.
Драматерапія	вид ігрової діяльності, орієнтований на процес і на задоволення в цьому процесі, пов'язана зі здатністю виражати події і переживання яскраво і точно; здатність подивитися на них іншими очима. Спрямована на розвиток спонтанності, імпровізації, пластичності (тілесної, емоційної, когнітивної), харизматичності; розширенню поведінкових реакцій, можливості пережити життєві сценарії. Завдання: усвідомлення своїх тілесних і поведінкових моделей, розвиток спонтанності та імпровізаційності, розвиток і вдосконалення здатності до «режисури» власного життя, можливість «пережити» життєві сценарії, розвиток тілесної пластичності й пластики (тілесної, емоційної, когнітивної), розширення репертуару поведінкових моделей, можливість стати іншим (розвиток множинності особистості), можливість повернутися в минуле і заглянути в майбутнє.
Психодрама	є рольовою грою, але з імпровізованим сюжетом. Мета: допомогти дитині вирішити актуальні для неї проблеми. Ролями може служити будь-що, починаючи від людей і тварин, і до абстрактних понять та почуттів. Та ці ролі є важливими для людини в реальному житті.
Казкотерапія	мета: підведення дитини до усвідомлення своєї внутрішньої сутності, своєї єдності і неповторності, до відчуття гармонії із собою і світом. У процесі казкотерапії людина навчається сприймати себе такою, якою вона є, усвідомлювати себе й інших людей, кожного, як неповторну індивідуальність. Казкотерапія добре долає у дітей високий рівень тривожності, різноманітні страхи, агресивність, адаптує до різних дитячих колективів. Казкотерапію можна використовувати у роботі з агресивними дітьми, невпевненими, сором'язливими, брехливими, а також у випадках різного роду психосоматичних захворювань.

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Ізотерапія	застосування художньо-образотворчих засобів з метою корекції та розвитку особистості. Види: малюнок, колаж, ліплення, скульптура, готові твори художнього мистецтва.
Танцювальна терапія	виділяють три галузі застосування танцотерапії: 1) танцотерапія хворих (клінічна танцотерапія) – у даному випадку, танцотерапія частіше використовується як допоміжна терапія, поряд з лікарською, особливо для пацієнтів з порушеннями мови; 2) танцотерапія осіб із психологічними проблемами (танцювальна психотерапія) – один з видів психотерапії, орієнтований на вирішення конкретних проблем клієнтів. Може проходити як у груповій, так і в індивідуальній формі. Також вимагає досить тривалого терміну для досягнення стійкого, позитивного результату; 3) танцотерапія для особистого розвитку і самовдосконалення – це заняття для людей, які не страждають від проблем, але хочуть чогось більшого у своєму житті.
Кольоротерапія	спосіб коректування психоемоційного стану дитини за допомогою певних кольорів. Ще з давніх часів кольори ділили на «холодні» й «теплі», знали, що, наприклад, червоний колір збуджує, синій розташовує до роздумів, а бежевий заспокоює.
Пісочна терапія	використовується для психологічної діагностики, психокорекції розвитку дитини та зрівноваження її внутрішнього стану. Метод акцентує увагу на природному вияві думок, почуттів та настрою в творчості. За допомогою пісочної терапії вирішуються внутрішні проблеми, успішно корегуються дитяча агресія і тривожність, знімаються емоційне напруження, невпевненість і страхи. Створюються позитивні установки і підвищується самооцінка дитини.
Лялькотерапія	мета: допомога у ліквідації хворобливих переживань, зміцнення психічного здоров'я, поліпшення соціальної адаптації, розвиток самосвідомості, вирішення конфліктів в умовах колективної творчої діяльності за допомогою ляльки як проміжного об'єкту взаємодії дитини і дорослого.
Фототерапія	це своєрідний засіб самовираження, самопізнання, соціалізації та емоційно-чуттєвого виховання людини. Основним змістом фототерапії є створення та/або сприймання фотографічних образів, яке доповнюється обговоренням та різними видами творчої діяльності (образотворча діяльність, рух та танці, драматизація, художній опис тощо).
Хромотерапія	це лікування світлом. Світло – це потік електромагнітного випромінювання, що проникає в тканини і несе необхідну енергію. Хромотерапія в силу своєї універсальності надає багатогранний вплив на стан людини. Вплив світлових хвиль дозволяє зв'язати воедино функції шкіри, гормональної системи, внутрішніх органів людини і привести їх до гармонії.
Ігротерапія	це використання емоційних, пізнавальних, фізичних здібностей дитини з метою корекції вад розвитку та поведінки. В процесі ігротерапії, використанні різноманітних ігор вчителем-логопедом створюються такі стосунки з дітьми, які сприяють встановленню швидкого контакту – провідного компоненту будь-яких стосунків, допомагають коригувати первинні і вторинні порушення. Між вчителем-логопедом і дитиною, однолітками виникають стосунки свободи і співробітництва замість стосунків примушення і агресії, що приводить до корекційного ефекту. У логопедичній роботі з дітьми широко використовуються різні види артотерапії, оскільки будь-яке порушення у психофізичному, мовленнєвому розвитку негативно впливає на афективну сферу.

Таким чином, арт-терапія заснована на мобілізації творчого потенціалу учня, внутрішніх механізмів саморегуляції та зцілення і включає:

- Нетрадиційні напрямки образотворчої діяльності, направлені на корекцію мотиваційної сфери дитини, що передбачає психологічний супровід сюжетних ліній, створених дитиною.
- Створення колажів з малюнків, фотографій, символів, природних матеріалів навчає дитину «спілкуватися» з навколишнім середовищем.
- Пальчиковий театр та нетрадиційні форми роботи з папером мають на меті психокорекцію моторної, когнітивної, мотиваційної сфери дитини. За допомогою сюжетно-рольової гри діти знайомляться з елементами виразних рухів, мімікою, жестами.
- Робота з тістом, тістопластика передбачає корекцію рухової можливості дитини, корекцію пізнавальних й творчих можливостей дитини.
- Малювання на тканині губкою, пальцями та долонями підвищує потреби в активності та реалізації моторних та емоційних можливостей.
- Сенсорна інтеграція та психокорекція передбачає знайомство дитини з формою, розміром, площиною та частинами предметів, що сприяє психокорекції пізнавальних процесів, мотивації, а також підвищенню соціальної адаптації дитини.
- Одним із найцікавіших напрямків терапії є створення вистав дітьми шкільного віку за допомогою ляльок. Приймаючи участь у лялькових виставах, учні початкових класів навчаються грати сюжетні ролі за казкою й «приміряти» ту чи іншу роль на себе. На протязі заняття діти не тільки отримують задоволення від пізнання навколишнього світу, але й вчать керувати собою та відчувати темпоритм сюжету. Ляльковий театр спрямований на формування емоційної сфери дитини, розвиває пам'ять, мислення, увагу та увагу [3].

Ще одну групу методів, складають методи корекції в системі психологічної допомоги дітям з обмеженими можливостями (табл. 2.) [2, с. 141-164].

Методи психокорекції

Метод	Короткі відомості
Іпотерапія	одна з методик лікування, що спрямована на реабілітацію людей з різними психофізичними обмеженнями з допомогою верхової їзди на конях.
Сенсорно-моторна інтеграція	це здатність сприймати інформацію за допомогою органів чуття, поєднувати цю інформацію з іншими відомостями, що зберігаються в пам'яті, фізично діяти відповідно до одержаної інформації.
ПРАЦЕТЕРАПІЯ (ЗАНЯТТЄВА ТЕРАПІЯ)	трудова діяльність, націлена на результат, закріплює досягнуті рухи, відпрацьовує їх комплексно, використовуючи рух як фізіологічний стимулятор, сприяє збільшенню амплітуди рухів, виробленню автоматизму, зниженню м'язової ригідності, підвищенню сили м'язів і їхньої пластичності. У процесі виконання тих або інших робіт контакт із різнохарактерними матеріалами, відмінними один від одного за формою, обсягом, пружністю, стимулює відновлення чутливості. Різні трудові процеси включають м'язи в роботу з різним ступенем активності.
ЛОГОТЕРАПІЯ	<u>психотерапевтична</u> стратегія, заснована на думці, що розвиток особистості зумовлений прагненням до пошуку і реалізації сенсу життя. В рамках логотерапії ставиться завдання допомогти учневі у набутті сенсу його життя, який не може бути просто запозичений в інших. Для його вирішення розроблено метод <u>сократівського діалогу</u> . В рамках логотерапії також розроблено метод парадоксальної інтенції, орієнтований на лікування <u>фобій</u> і нав'язливих станів, і метод дерефлексії, призначений для лікування <u>сексуальних неврозів</u> .
НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНЕ ПРОГРАМУВАННЯ	напряма у психотерапії та практичній психології, що вивчає закономірності суб'єктивного досвіду людей через розкриття механізмів і способів моделювання поведінки і передачі виявлених моделей іншим людям.

Таким чином, комплектуючи команди фахівців інклюзивного класу, необхідно враховувати індивідуальні потреби та можливості учнів з особливими потребами і задіювати тих фахівців, які володіють різноманітними технологіями психокорекції та арт-терапії. Їх грамотне застосування у навчально-виховному процесі дозволяє не лише мінімізувати негативні прояви порушень учнів, але й сприяє їх розвитку, соціалізації та адаптації у колективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецька Л.Л. Перші кроки до інклюзивного навчання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.logopediya.com.ua/the-news/101-2011-05-15-18-55-26>
2. Бочелюк В.И., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 264 с.
3. Костенкова, Ю. А. Дети с задержкой психического развития: особенности речи, письма, чтения / Ю. А. Костенкова, Р. Д. Тригер, С. Г. Шевченко. – М.: Школьная Пресса, 2004. – 64 с.
4. Зайцева М.М. Активные методы и приемы обучения в работе учителя-логопеда в условиях инклюзивного образования. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://festival.1september.ru/articles/629422>
5. Удут М. Кольротерапія – що це таке? // Срібна земля. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://festival.1september.ru/articles/629422>
1. <http://sribnazemlja.org.ua/news/zdorov-ya/koloroterapija-shcho-ce-take-7401.html>
6. Печена А. Пісочна терапія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trn.ua/articles/6470/>
7. Чепига М.П. Стимуляція здоров'я та інтелекту / М. П. Чепига, С. М. Чепига; – 2-е вид., перобл. і допов. – Київ: Знання, 2006. – 447 с. : іл.
8. Білецька Л.Л. Перші кроки до інклюзивного навчання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.logopediya.com.ua/the-news/101-2011-05-15-18-55-26>

Леськів Г.

Науковий керівник – Удич З. І.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Впровадження інклюзивного навчання в сучасних українських школах є одним із найважливіших напрямів розвитку освіти на сьогоднішній день. Нажаль, впровадженню цих інновацій часто передують ряд проблем та суперечностей. Це стосується й інклюзивного навчання. Існує проблема із фахівцями інклюзивної освіти, потребуються зміни навчальних планів та програм, методів та форм навчання тощо.

Найчастіше процес реорганізації освітньої сфери в Україні гальмується через упереджене ставлення, яке найчастіше породжене відсутністю інформації. Сьогодні цю проблему найлегше подолати за допомогою світової мережі Internet, де можна віднайти інформацію щодо досвіду різних країн у